Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Ympäristövaliokunta
00102 EDUSKUNTA
YmV@eduskunta.fi

Asia: E 120/2021 vp
Ympäristöministeriön lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle;
Valtioneuvoston selvitys: EU:n kestävän rahoituksen taksonomia: Ilmastoa koskeva delegoitu säädös

Ympäristöministeriö kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto valtioneuvoston selvityksestä liittyen EU:n kestävän rahoituksen taksonomian ilmastoa koskevaan delegoituun säädökseen. Kestävän rahoituksen taksonomia tarkoittaa luokittelua, jonka perusteella esimerkiksi tuotantoa voidaan pitää ympäristön kannalta kestävänä. Taksonomian tavoitteena on tuottaa tietoa sijoittajille rahoituskohteiden kestävyydestä.

Suomi toimi EU:n neuvoston puheenjohtajana vuoden 2019 jälkipuoliskon, jonka aikana puheenjohtajuuskauden yksi painopisteistä oli ”EU globaalina ilmastojohtajana”. Suomen puheenjohtajuuskauden merkittävä saavutus oli poliittisen yhteisymmärryksen saavuttaminen kestävän rahoituksen taksonomiasta joulukuussa 2019. Kestävän rahoituksen ympäristötavoitteita, joille kriteereitä on määritelty, ovat ilmastonmuutoksen hillintä, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, kiertotalouden edistäminen, vesiensuojelu, luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelu ja ympäristön pilaantumisen ehkäisy.

Suomi on sitoutunut kunnianhimoisiin kansallisiin ilmastotavoitteisiin, EU:n ilmastotavoitteisiin ja osana Pariisin ilmastosopimusta myös rahavirtojen ohjaamiseen ilmastotavoitteiden mukaisesti. Näiden tavoitteiden vuoksi päästöjen vähentämisen tulisi olla myös taksonomian ilmastoa koskevien ympäristötavoitteiden arviointikriteereiden perusta. Delegoidun säädöksen tekniset arviointikriteerit tukevat taksonomia-asetuksen ilmastoa koskevia ympäristötavoitteita.

Ympäristöministeriö korostaa, että ilmastoa koskevan taksonomia-asetuksen tarkoitus on luoda vapaaehtoisesti noudatettavat kriteerit rahoitusvirtojen ohjaamiseksi ilmaston kannalta kestävällä tavalla. Taksonomia-asetuksen kriteereihin pyrkiminen on siis yrityksille vapaaehtoista, eikä ulkopuolelle jääminen tarkoita rahoituksen tyrehtymistä. Luokitusjärjestelmän ulkopuolelle jääminen ei myöskään tarkoita sitä, että yrityksen toiminta olisi kiellettyä tai saastuttavaa. Taksonomian mukaista toimintaa harjoittavat yritykset voivat hyötyä sijoittajien kysynnästä kestäville kohteille, positiivisesta erottautumisesta ja halvemmasta rahoituksesta. Kyse on liiketoimintapäätöksistä ja kestävyystekijöiden sisällyttämisestä yrityksen strategiaan. Nämä valinnat voivat välittyä alihankintaketjuissa laajemmin taloudelliseen toimintaan, jolloin kasvava kysyntä kestäville toimintatavoille kannustaa koko arvoketjua ilmasto- ja ympäristötekoihin.

Ympäristöministeriö pitää arviointikriteerien kunnianhimon tasoa osin matalana. Delegoidun säädöksen ”ei merkittävää haittaa” –kriteerit perustuvat pääosin olemassa olevaan lainsäädäntöön, joten niitä ei voi pitää erityisen vaativina, vaan lähinnä minimitasona.

Ympäristöministeriö katsoo, että taksonomian etenemisellä on suuri merkitys koko kestävän rahoituksen sääntelyn kokonaisuudelle. Delegoitu säädös taksonomian ilmastokriteereistä on ensimmäinen askel kestävyysluokittelun luomiseksi ja sitä on mahdollista myöhemmin päivittää vastaamaan paremmin Pariisin sopimuksen mukaisesti kiristyviin ilmastotavoitteisiin.

Taksonomian uskottavuus edellyttää, että vain todennettavasti ilmastonmuutoksen hillitsemistä tai ilmastonmuutoksen sopeutumista tukevia taloudellisia toimia otetaan mukaan arviointikriteerien kokonaisuuteen ja niiden on voitava olla lainsäädäntöä tiukempia 1,5 asteen polun saavuttamiseksi.

Sijoittajat hakevat rahoitusmarkkinoilla yhä enemmän ilmastoystävällisiä kohteita rahoilleen. Delegoidussa säädöksessä on kyse rahoitusmarkkinoihin liittyvästä lainsäädännöstä, joka kuvaa, mikä on ympäristön näkökulmasta kestävää toimintaa. Rahoitusmarkkinatoimijat ovat pitkään toivoneet harmonisoituja, tieteeseen perustuvia kriteerejä sille, miten määritellään vihreä sijoituskohde. Taksonomialla EU pyrkii eroon esimerkiksi niin sanotusta viherpesusta, jolla voidaan varsin kevein perustein väittää rahoituksen kohteen olevan ympäristöystävällistä. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintää koskevissa säädöksissä määritellään toiminnalle raja-arvoja, jotta kasvihuonekaasupäästöjä ei synny siten, että 1,5 asteen lämpenemisraja ylittyy. Asetus koskee rahoitusmarkkinatoimijoita ja sekä muun muassa suuria pörssiyrityksiä.

Ympäristöministeriö korostaa, että ilmastoa koskeva delegoitua säädös ei tuo uusia velvoitteita suoraan metsänomistajille, vaikka ilmastokriteerien toimeenpano tapahtuukin metsänomistajatasolla. Suurten metsäyhtiöiden, jotka raportoivat taksonomian mukaisuudestaan ja jotka voivat halutessaan hyödyntää kestävää rahoitusta (esim. laskemalla liikkeelle green bondeja), tulee kyetä todentamaan, että niiden käyttämä raaka-aine tulee ilmastokriteerit täyttävältä puunhankinta-alueelta. Velvoite kohdistuu siis pörssiyhtiöihin, ei metsänomistajiin. Mikäli taksonomian mukaista puuta ei ole tarjolla, yhtiöllä on kolme vaihtoehtoa. Ensimmäisessä vaihtoehdossa yhtiö maksaisi puusta korkeamman hinnan, mikä kannustaisi metsänomistajia taksonomian mukaisuuteen. Toisessa vaihtoehdossa yhtiö toteaisi taksonomian ehdot mahdottomiksi toteuttaa, taksonomian mukaista puuta ei olisi markkinoilla tarjolla, eikä yhtiö siis voisi sitä hankkia, jolloin yhtiö jatkaisi toimintaansa taksonomian ulkopuolella. Kolmannessa vaihtoehdossa yhtiö tekisi osan puunhankinnastaan taksonomian ilmastokriteerien mukaisesti, jolloin siis sen toiminta olisi osittain taksonomian mukaista (prosenttiosuus liikevaihdosta). Tämä kolmas vaihtoehto voisi olla ääripäitä todennäköisempi lopputulos.

Ympäristöministeriö toteaa Suomen metsäteollisuuden pyrkivän koko ajan kestävämpään suuntaan, joten merkittäviä muutoksia nykykäytäntöihin delegoitu asetus ei tuo. Tutkittua tietoa taksonomia-asetuksen vaikutuksista metsäteollisuuden liiketoimintaan ja arvoketjuille ei kuitenkaan ole vielä riittävästi. Ratkaisevaa on, mitkä ovat puunhankinnan ilmastovaikutukset ja miten kestävän rahoituksen kriteerit vaikuttavat puunhankintaan. Suomen metsäsektorilla on vahvaa osaamista esimerkiksi datapohjaisissa ratkaisuissa, joka edesauttaa mekanismiin mukaan haluavien edelläkävijäyritysten kriteerien teknisessä jalkauttamisessa. Tämän voi myös nähdä avaavan uusia liiketoimintamalleja kestävyystavoitteiden toteuttamisessa ja arvioinnissa metsäsektorin arvoketjun eri kohdissa.

Ilmastoa koskevan delegoidun säädöksen toimeenpanon odotetaan lisäävän sekä auditointitoimintaa että erilaisia laskentapalveluja. Olettaen, että nämä palvelut syntyisivät ja niistä maksettaisiin markkinaehtoisesti, edesauttaisi tällaisen liiketoiminnan kehittyminen myös vihreän siirtymän tavoitteiden saavuttamista.

Kestävän rahoituksen tulisi olla mahdollisimman yhteensopiva muiden Euroopan vihreän kehityksen ohjelman kokonaisuuksien kanssa sekä tukea vuodelle 2050 sovitun EU:n ilmastoneutraaliustavoitteen ja EU:n biodiversiteettistrategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. EU-komissio työstää edelleen kestävän rahoituksen taksonomian osa-alueita, eikä se ole tähän mennessä antanut esitystä esimerkiksi ydinvoimaa mahdollisesti koskevista taksonomiakriteereistä.